

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Габриела Николова Кирова
от Факултета по науки за образованието и изкуствата при СУ „Св. Кл. Охридски“
по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“,
в област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...(Методика на
обучението по технологии и предприемачество в началните класове и Методика
на работа в часа на класа в началните класове), обявен от СУ „Св. Кл. Охридски“
в Държавен вестник, брой 48/28.06.2022 г. за нуждите на катедра „Начална
училищна педагогика“**

1. Съответствие на процедурата и подадената документация с действащата нормативна уредба

В ДВ бр. 48 от 28.06.2022 г. е обявен конкурс за избор на „професор“ по Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по технологии и предприемачество в началните класове и Методика на работа в часа на класа в началните класове), за нуждите на Факултета по науки за образованието и изкуствата (ФНОИ) при Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (СУ). Единствен кандидат в конкурса е доцент дн Любен Владимиров Витанов. Настоящата рецензия е изготвена на основание Заповед № РД - 38-390/13.07.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ – проф. дфн Анастас Герджиков, въз основа на решение на Комисията по допускане до участие в конкурса, назначена със заповед на ректора на СУ № РД 38-361/08.07.2022 г. С протокол от 30.08.2022 г. Комисията единодушно е установила, че са налице всички необходими документи за участие в конкурса съгласно чл. 119, ал. 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности (ПУРПНСЗАД) в СУ „Св. Кл. Охридски“, кандидатът отговаря на условията за допустимост и комисията го допуска до участие в конкурса. Въз основа на Протокол от първото заседание на Научното жури от 02.09.2022 г. е извършена проверка за допускане на кандидата до оценяване в съответствие с минималните национални изисквания и на допълнителните изисквания на СУ съгласно чл. 119, ал. 3 от ПУРПНСЗАД в СУ. Научното жури е проверило съответствието на представената от кандидата справка с минималните национални изисквания и с допълнителните изисквания на СУ. Научното жури единодушно реши, че кандидатът отговаря на минималните национални изисквания по чл. 25, ал. 2 и 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) въз основа на всички подадени от кандидата документи. Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове.

Като член на Научното жури и негов председател не съм установила процедурни нарушения. Получих достъп до документите и материалите на единствения кандидат в конкурса доц. дн Любен Владимиров Витанов в предвидения съгласно чл. 6, ал. 13 от ПУРПНСЗАД срок от 3 дни след изтичане срока на подаване на документите (30.08.2022 г.), които са оформени прецизно и дават възможност за обективна и пълна оценка в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, както и Правилниците на СУ и ФНОИ.

Съгласно чл. 6, ал. 8 от горния правилник съм подписала Декларация по чл. 4, ал. 6 от ЗРАСРБ (до 3 дни след предоставяне на документите на кандидата).

2. Общо представяне на кандидата

Познавам колегата доц. дн Любен Витанов от началото на неговата академична кариера във Факултета по начална и предучилищна педагогика (днес Факултет по науки за образованието и изкуството - ФНОИ). В продължение на почти 31 години работим в една и съща катедра - Начална училищна педагогика. Този факт ми дава основание да твърдя, че имам широк поглед върху неговата биография в две направления – като преподавател и като изследовател.

Доц. Витанов придобива висшето си образование (магистърска степен) във Висшия педагогически институт Благоевград (сега ЮЗУ), Педагогически факултет, специалност Начална училищна педагогика с придобита квалификация „учител“ през 1984 година. През 1984 г. работи като учител, провеждащ дейности по интереси в 18 СОУ „Уилям Гладстон“ София. В периода 1985 – 1989 година доц. Любен Витанов е докторант в същия университет. От 1991 година той започва работа в СУ „Св. Кл. Охридски“ във Факултета по начална и предучилищна педагогика (сега ФНОИ) като последователно заема академичните длъжности: асистент, старши асистент, главен асистент и доцент (2000 – до момента).

Доц. Витанов разработва и успешно защитава дисертационен труд на тема: „Подготовка на малките ученици за самовъзпитание“ като притежава диплома за ОНС „доктор“ от 1995 година. През 2021 година той защити блестящо дисертационен труд на тема „Позитивна педагогическа стратегия в часа на класа“ за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 1.2. Педагогика (Начална училищна педагогика).

Кандидатът в настоящия конкурс доц. Любен Витанов е ценен и уважаван сред академичния състав на нашия факултет и университета, което е видно от редовното му избиране за член на Общото събрание на СУ и Факултетния съвет на ФНОИ.

Експертната дейност на доц. Любен Витанов е изразена в участието му като ръководител на колектива на Комисията при съставянето на Държавните образователни изисквания (ДОИ) и учебни програми по домашен бит и техника (2006) и в Комисията за учебни програми по конструиране и технологии за предучилищните заведения (2015).

Той е научен ръководител на четирима успешно защитили докторанти, което е много висок атестат за качествата му на учен и ръководител на научна работа.

3. Преподавателска дейност

През своята дългогодишна преподавателска кариера в СУ „Св. Кл. Охридски“, катедра Начална училищна педагогика доц. Любен Витанов е имал пълна академична аудиторна и извънаудиторна заетост като към момента води следните научни дисциплини, напълно отговарящи на профила на настоящия конкурс:

Дидактика на техниката и технологиите – спец. ПНУП, р.о., III курс

Дидактика на техниката и технологиите – спец. НУПЧЕ, р.о., III курс

Дидактика на техниката и технологиите – спец. НУПЧЕ, III з.о. курс

Методика на педагогическата работа в часа на класа - спец. ПНУП, р.о., I курс

Методика на педагогическата работа в часа на класа - спец. ПНУП, з.о., I курс

Методика на педагогическата работа в часа на класа - спец. НУПЧЕ, р.о., II курс

Методика на педагогическата работа в часа на класа - спец. ФВС, р.о., III курс

Методика на педагогическата работа в часа на класа – МП НУП (за завършили други специалности) – I курс, з.о.

Методика на педагогическата работа в часа на класа – МП НУП (за завършили педагогически специалности и специалности с учителска правоспособност) – I курс, з.о.

Дидактика на техниката и технологиите – съвременни тенденции и подходи – МП НУП (за завършили педагогически специалности и специалности с учителска правоспособност) – I курс, з.о.

Дидактика на техниката и технологиите – съвременни тенденции и подходи – МП НУП (за завършили други специалности) – II курс, з.о.

ИД Методи и техники за активно учене – спец. ПНУП, р.о., III курс

ИД Методика на обучението по безопасност на движението по пътищата – спец. НУПЧЕ, II курс

ФД Обучение и игра – МП НУП (за завършили педагогически специалности и специалности с учителска правоспособност) – I курс, з.о.

ФД Насоки за работа в избираемите учебни часове – спец. ПНУП, р.о., III курс

Приобщаващо образование (съвместно с проф. дпн Милен Замфиров) – III курс, ПНУП р.о.

Приобщаващо образование (съвместно с проф. дпн Милен Замфиров) – МП НУП (за завършили педагогически специалности и специалности с учителска правоспособност) – I курс, з.о.

4. Научно-изследователска дейност

Важна професионална характеристика на кандидата в настоящия конкурс е неговото активно участие и успешно ръководство на научно-изследователски проекти, в това число:

Проекти на СУ „Св. Кл. Охридски“ по фонд „Научни изследвания“, финансирани от МОН:

1. Изследване и представяне на добри практики при прилагане на иновативни методи на обучение в началния етап на обучение в базовите училища на СУ „Св. Кл. Охридски“ – ФНПП, Ръководител, Номер на договора: 516/2014.
2. Изследване възможностите на интерактивното обучение за подобряване академичните постижения на студентите-педагози., Ръководител, 2019, номер на договора: 80-10-170/16.04. 2019
3. Приложни аспекти на подготовката на студенти-педагози за работа с електронни ресурси, Член, Номер на договора: 80-10-170/16.04.2019
4. Интегрален Университетски Център за изследване, създаване и осигуряване на качество на електронното учене в разнообразен образователен контекст (ИУЦЕО), Член, Фонд "Научни изследвания", Номер на договора: INZ01/0111
5. Създаване на позитивна среда за обучение на студентите от педагогическите специалности по приобщаващо образование, Член, СУ „Св. Кл. Охридски“, Фонд "Научни изследвания": Номер на договора:80-10-209/28.04.2020 г.

Доц. дн Любен Витанов участва и в международни и национални научно-изследователски проекти:

1. Повишаване на капацитета на академичния състав от педагогическите специалности на Софийски университет в проектиране, провеждане и осигуряване на електронно дистанционни обучение, Член, Номер на договора: BG051PO001-4.3.04-0011, 2012
2. Квалификация на педагогическите специалисти, Член, Номер на договора: BG051PO001-3.1.03-0001 2013
3. МОДЕРН-А: МОДЕРНИзация в партньорство чрез дигитализация на Академичната екосистема, номер на договора: BG05M2OP001-2.016
4. Преработка и реструктуриране на отделни учебни единици, създадени по проект „Нов шанс за успех“, изпълнен по ОП РЧР (2007 – 2013 г.) и създаване на нови учебни и методически материали за ограмотяване и обучение на възрастни по Технологии и предприемачество за V, VI и VII клас, Член, Номер на договора: Д03-73/22.06.2018
5. Създаване на тестови задачи и на финални тестове за сертифициране на резултати от обучението по Проект „Нов шанс за успех“, процедура за директно предоставяне „Ограмотяване на възрастни“ – Фаза 1 по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 и за валидиране на резултати от неформалното обучение и информалното учене“, Член, Номер на договора: BG05M2OP001-3.004/ 2018

5. Научна продукция

5.1. Съответствие с наукометричните показатели за заемане на академичната длъжност

Представените от кандидата за участие в конкурса доказателства за научна продукция, участия в научно-изследователски проекти, цитирания, ръководство на успешно защитили докторанти отговарят напълно и надвишават минималните национални изискванията от ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“. Така при изискуеми минимум 550 точки по всички показатели той представя доказателства за над 1000 точки (1048).

Група А, показател 1 – точки на кандидата 50 (при минимум 50).

Група В, показател 3 – точки на кандидата 100 (при минимум 100).

Група Г, показатели 4-10 – точки на кандидата 253 (при минимум 200).

Група Д, показатели 11-13 – точки на кандидата 185 (при минимум 100).

Група Е, показатели 14-21 – точки на кандидата 460 (при минимум 100).

5.2. Съдържателен анализ на представените научни трудове за участие в конкурса

За участие в конкурса за професор доц. дн Любен Витанов е представил обширен списък с научни трудове, от които: един хабилитационен труд – монография, една монография, която не е представена като основен хабилитационен труд, една статия, публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световна база данни,

тринадесет (13) статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, от които две са в съавторство, една публикувана глава в колективна монография и четири (4) публикувани учебници, използвани в училищната мрежа, осем (8) учебни пособия, които се използват в училищната мрежа.

Със своята тематична насоченост и приносен характер публикациите на доц. дн Любен Витанов обогатяват теорията и практиката в областта на методиката на технологиите и предприемачеството и методиката на педагогическата работа в часа на класа.

Приносите на предложените за конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ авторски публикации могат да бъдат обобщени по следния начин:

- В своя монографичен труд „Обучението по технологии и предприемачество“ от 2022 година доц. дн Любен Витанов на първо място прави обстоен преглед на мястото на обучението по технологии и предприемачество в училищното образование. С голяма вещина и научна коректност са анализирани документи и източници, свързани с историята и традициите на обучението по този предмет. Систематизирано са представени целите и очакваните резултати от обучението в светлината на актуалния компетентностен подход в образованието у нас. Цялостно е разработен в дидактико-методически план въпросът за конкретно-съдържателните технологии, които са застъпени в учебното съдържание като те са обогатени с предложените от автора на монографията конкретни насоки и примери за реализация. С особена стойност е третата част на монографията, в която се развиват идеите на съвременното STEM и STEAM обучение като то се обвързва пряко с възможностите на обучението по инженерство в областите проектиране и конструиране. В целия монографичен труд ясно личи способността на автора да борави с научни концепции, да открива възможностите за приложение на съвременни дидактически технологии, както и да разработва свързания с тях понятиен апарат, определения и класификации. Специален акцент в своята монография доц. Витанов е поставил в своята на обучението по предприемачество. Тази тема е приоритетна в научните му интереси и е отразена в публикувани разработки. Отразени са определения, основни видове, характеристики, но с най-значима роля и приносен характер са представените насоки на работа и примери за обучение в предприемачество. В отделна глава на монографията авторът развива и научно обосновава основните концепции и приоритети на обучението по технологии и предприемачество. Обстойно са представени две важни равнища в методическо отношение и особено методите и техниките за активно учене. Един от аспектите, които научно разработва доц. Витанов е за урока, организацията и планирането в обучението по технологии и предприемачество (в системата на училищното образование). Специално е обследван от дидактико-методическа гледна точка въпросът за иновативните методи и техники за оценяване на учениците, както и проблемът за рефлексията на учениците в учебния процес.

- В другата своя актуална монография „STEM обучението по технологии и предприемачество“ кандидатът в настоящия конкурс доц. дн Любен Витанов детайлно представя определенията и основните характеристики на този модерен тип обучение, както и характеристиката на неговото историческо възникване и развитие. Проблемът е изследван многоаспектно – като предимства и потенциални затруднения при STEM

обучението, специфичната роля на учителя при този вид обучение, STEM компетентностите и много други. Специално място е отделено на присъствието и ролята на науката и научните методи в STEM обучението (използването на някои научни методи като наблюдението и експеримента). С голяма практическа стойност е разработването на аспекта за възможностите на STEM обучението в предмета технологии и предприемачество като са систематизирани конкретни насоки и са приведени примери. Много добре е представен и още един аспект на STEM обучението – STEM инженерството. С теоретико-приложен приносен характер са трите части на монографията, свързани с разработване на темите за връзките на математиката, визуалните изкуства и работата по проекти в рамките на STEM обучението. В последната глава на монографията си доц. дн Любен Витанов представя възможностите на STEM обучението чрез работа по автентични практически проблеми. В съвременната научна продукция в България има сериозен недостиг на публикации по тази актуална тема, което прави монографията на доц. Витанов с още по-голяма тежест и приносен характер.

- Цялостна разработка на проблематиката за ориентирания към ученика позитивен подход на възпитание, обучение и социализация в начална училищна възраст в часа на класа прави доц. Витанов в редица свои публикации. Тези негови разработки, подкрепени от широко мащабен педагогически експеримент са един от най-значимите му приноси в съвременната педагогическа наука. Обект на неговия научен интерес са конкретни методи и техники за позитивно възпитание и активно учене в часа на класа, които той систематизира, класифицира и обогатява чрез надграждане и допълване.

- Разработена и публикувана е авторска концепция относно мястото и ролята на обучението в инициативност и предприемчивост в светлината на съвременното училищно обучение и компетентностния подход.

- С голяма научна и приложна стойност е разработката по темата за педагогическите приоритети в обучението по технологии и предприемачество. Тук ясно проличава научната експертиза на доц. дн Любен Витанов в областта на конструктивистката теория и приложението ѝ в обучението по технологии и предприемачество, като тя е съчетана с (и е в основата на) когнитивните приоритети, прагматичната ориентация и хуманистичните приоритети.

- В компаративно изследване е изяснен и представен въпросът за преподаването и усвояването на информационните технологии в началните степени на съвременното английско и в българското училище.

- Доц. Витанов прави научно изследване, резултатите от които представя в свои публикации, относно възможностите, ползата и ефектите на интерактивното преподаване и учене на студентите-педагози при използване на информационно-комуникационни технологии.

Може да се обобщи, че в своите научни разработки доц. Витанов разглежда задълбочено въпроси от областта на съвременните педагогически теории и практики, методиката и методологията на обучението по технологии и предприемачество, на STEM обучението, подготовката и квалификацията на бъдещи начални учители с използване на информационни технологии, позитивните педагогически практики за обучение и възпитание в часа на класа и др.. Смело мога да потвърдя, че научните интереси и публикации на кандидата напълно отговарят на профила на конкурса.

Доц. дн Любен Витанов представя в документите по конкурса справка за 20 забелязани цитирания: в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове – 1 брой, цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 15 броя, цитирания в нереферирани издания с научно рецензиране – 4 броя.

6. Научно-теоретични, практико-приложни и други приноси

- Направена е задълбочена, систематична и обхватна разработка на проблемите на технологичното обучение в начална училищна възраст, с неговите компоненти: методологични концепции, съдържание, организационни форми, методи на преподаване и учене;

- Дидактико-методическа разработка и цялостно представяне на възможностите на технологичното и предприемаческото обучение в начална училищна възраст за формиране и развитие на ключови компетентности: творчество, критично мислене, работа по проекти, решаване на практически проблеми и др.

- Разработени са в теоретичен, методологичен и в конкретен практико-приложен план проблемите на STEM обучението във връзка с обучението по математика, природни науки, визуални изкуства.

- Направено е проучване и са систематизирани редица педагогически и практически въпроси, свързани с историята, разпространението и приложението в учебна среда на предприемачеството в тясна връзка с технологичното обучение.

- Създадена е дидактическа технология за обучение по технологии и предприемачество в I – IV клас на базата на конструктивистката теория и свързаните с нея активни методи на учене.

- Създадена и внедрена в практиката на университетското педагогическо образование е система за интерактивно обучение на студенти в научните области Дидактика на технологиите и предприемачеството и Методика на педагогическата работа в часа на класа.

- Разработени и приложени са модели на работа с използване на активни методи на учене при подготовката на ученици в начална училищна възраст като: решаване на проблеми, опитно-изследователска работа, работа по проекти, делови и симулативни игри, рефлексия и много други.

- Многоаспектно е проучена, представена и обогатена теорията и практиката на позитивните модели за обучение и възпитание в технологичното обучение и в часа на класа.

- Представен е модел за конструиране на технологичното обучение на основата на авторска концепция (теми, идеи, задачи и дейности), приложима в обучението по технологии и предприемачество в начална училищна възраст.

- Създадени и внедрени в учебната практика са множество учебници и учебни помагала по технологии и предприемачество (в това число за възрастни), както и книги за учителя на основата на съвременен методологически подход, проблемно и проектно-базирано обучение и обучение с интегративен характер (на базата на широки междупредметни връзки).

7. Лични впечатления

Познавам кандидата по настоящия конкурс за професор доц. дн Любен Витанов от 1991 година. През този дълъг период винаги съм оценявала високо неговия професионализъм и научни познания. Преподавателската му работа – с бакалаври, магистри и специализанти се отличава с високо академично ниво и той винаги печели вниманието и уважението на своите студенти. Предпочитан и обичан лектор е при обучения и семинари с учители. Научните му интереси са трайни и задълбочени, което личи по представените по конкурса монографии, учебници и научни статии. Доц. Витанов е много позитивен и енергичен и умее да мотивира хората, с които работи. Особено съм респектирана от неговата работоспособност, която в последните години го доведе до високи научни постижения и завидна продукция – университетски и училищни учебници, методически разработки и помагала. През годините доц. Витанов показва отлични качества при организирането и ръководенето на научно-изследователски проекти, в които и аз съм участвала като член на екипите. В своята работа като ръководител катедра НУП в последните години винаги съм срещала неговото разбиране и подкрепа при административните си ангажименти.

Доц. Витанов е всеотдаен към своето семейство.

8. Бележки, препоръки и въпроси

Нямам забележки към научно-приложната и учебно-преподавателската дейност на доц. дн Любен Витанов. Препоръчвам да продължи да предава все така вдъхновено своите знания, умения и компетенции в областта на методиката на обучението по технологии и предприемачество и методиката на работа в часа на класа на студентите-бъдещи начални учители.

9. Заключителна оценка

От изложеното се вижда, че доцент дн Любен Владимиров Витанов е доказан специалист по методика на обучението по технологии и предприемачество в началните класове и методика на работа в часа на класа с много богат научно-изследователски и учебно-преподавателски опит в тези области. Неговата научна продукция изпълнява минималните национални изисквания по чл. 25, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ за научна област 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по технологии и предприемачество в началните класове и Методика на работа в часа на класа в началните класове). При изискуеми 550 точки той представя доказателствен материал за респектиращите над 1000 точки (1048). Трудовете му са многократно цитирани. Няма основания да се счита, че не са негово лично дело, което изключва наличие на плагиатство. Това ми дава основание да заключа, че научната, научно-приложната, преподавателската дейност и качествата му удовлетворяват изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане, както и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на Софийски университет "Св. Климент Охридски", предявявани към кандидати за получаване на академичната длъжност „професор”. Ето защо в заключение **давам положителна оценка относно избора за „професор”** и си позволявам да предложа на почитаемите членове на Научното жури да подкрепят тази кандидатура и да се направи предложение до Факултетния съвет на Факултета по науки

за образованието и изкуствата при СУ “Св. Кл. Охридски” да избере доцент дн Любен Владимиров Витанов за **„професор”** по методика на обучението по технологии и предприемачество в началните класове и методика на работа в часа на класа в началните класове с убеждението, че напълно заслужава.

София, септември 2022 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Габриела Кирова)